



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Nogle Bemærkninger
om
den theologiske Pragmatiks
Studium,
navnligen
blandt Danmarks yngre Theologer.

Udgivne som Indbydelseskrift til Reformationssfestens
Høitideligholdelse paa Ribe Cathedralskole 1836.

Af
J. S. B. Suhr,
Dr. phil. Adjunct.

Haderslev, 1836.
Trykt hos H. Seneberg.
*Christian Frederikssens
Bibliofab.*

Unleugbar ist es, daß die so wohlthätige Wirksamkeit des christlichen Lehramts, gar sehr durch schlechte Beschaffenheit eines großen Theils der Lehrer aufgehalten und gemindert wird.

Niemeyer.

Nunquam satis dicitur, quod nunquam satis
discitur.

Seneca.

Atten Secler ere henrundne, siden Herrens Apostle lagde Grunden til den Bygning, hvori Christus er Hovedhjørnes stenen og alle Christne ere, for at bruge den Lignelse, Hermas, een af Christendommens ældste Skribentere videre udfører i sit tredie Syn, de enkelte Stene. Apostlene begyndte altsaa at virkeligjøre den Plan, Frelseren havde med dem, den nemlig, at stiftte en Kirke; dog ei en saadan, som Hierarchiet siden, især under Gregor VII. og Innocents III., gjorde den til, men en Foreening af ligefindede Mennesker, blandt hvilke Christi Lære usorfalsket skulde forkyndes og hvor det aandelige Liv skulde udvikles i sin Hylde; thi, som D. Hüffel figer (i Handbuch der practischen Theologie, 1 Th. 18 S.): „Kirken skulde efter Forløserens Plan være den til det meest levende Liv vordne Christendom.“

Bed mundtlig og skriftlig Underviisning varé Apostlene de i Kirken først virkende Lærere, de knyttede det Vaand, som siden har fast omslynget Lærerstanden og Kirken, i det de ved deres Exempel anvisste Lærerne Kirken, som den Kreds, hvori de skulde være den oplivende og ledende Kraft. Hvorledes Lærerstanden siden udstrakte sin Virksomhed og tiltog sig lidt efter lidt en Myndighed, der ei tilkom den, over Stater og Fyrster, over Mægtige og Ringe, over hvert Individuums

Indre, er det ikke min Hensigt i disse Linier at fremstille for Læserne, men jeg minder kun derom, for at vi Alle med desto større Takhjemmelighed kunne velsigne de Mands Thukommelise, der for tre Aarhundreder siden med Kraft og Herrens Maade arbeidede for den rensede Christendoms Udbredelse i vort Fødeland. Fra den Tid skulde den Geistlige ikke længere gjøre sig gjeldende som Samvittighedens strænge Dommer, eller som den ene Kyndige i at udføre alle de selv til Smaaligheder gaaende Ceremonier, der forhen forekom saa nödvendige til at erhverve den Retsfærdiges Maade; men Herrens Tjener skulde fra nu af fremme Guds Rige her paa Jorden ved at opmunstre til det Gode, ved at hæmme og modarbeide det Onde, og ved at udbrede Velsignelse i den Kreds, hvori han kaldtes Hyrde.

At dette lykkedes de første protestantiske Lærere i Danmark, see vi ei alene af deres Arbeides Frugt, men vi have og et Dienvidnes Ord derfor; Bugenhagen skrev nemlig den 4 Juli 1539 ved sit Ophold her, hjem til sine wittenbergiske Colleger: „*Evangelium hoc in regno pure et efficaciter praedicatur: Deus, qui coepit, ultiorem largiatur prosectorum! Nullibi vidi majorem, quam in Dania, audiendarum concionum cupiditatem. Concurritur etiam diebus non festis et hieme ante lucem, in festis tota die.*“ Saa begjerlige vare altsaa vore Førsædre efter at høre Evangeliet, til den Grad lykkedes det Protestantismens første Forkyndere at opvarme Hjerterne, at sange Sjæle for det Evige. At Sandsen for det Høiere, at Varmen for Religionen nu langtsra er hvad den dengang var, er en Paastand, som vist ikke trænger til Bevissførelse; at esterspore alle Grundene dertil, er ei Hensigten af de efterfølgende Bladet, men Een af de vigtigere er det vi ville føste Piet paa, den nemlig: at der i vort Fødeland ei er

gjort, hvad der burde gjøres, for den praktiske Theologies Studium blandt de yngre Theologer.

Det maa visknok være Staten af yderste Vigtighed, at de unge Maend, der have bestemt sig til den geistlige Stand, have et klart Blik over det, der vil fordres af dem, naar de ere blevne Embedsmænd, saamt hvorledes de paa bedste Maade skulle tilfredsstille ei alene Statens, men og Kirkens Fordringer til dem. Det er ikke og kan ikke være Staten nok, at de Theologiestuderende blive dygtige til at tydeliggjøre og udlaegge Guds Ord saaledes, at de vide, hvad de bør troe og gjøre, men de maae ogsaa kunne paa en værdig, fattelig og indgribende Maade udvifie det for Andre. Det maa ikke være Staten saa magtpaaliggende, at de formaae i lærde Afschandlinger at udbrede Lys over et enkelt dunkelt Sted i en Kirkefaders Skrifter, som at de kunne nedstige til Barnets Fatteevne, og udbrede Lys i den barnlige Sjæl; at de forstaae at tale Guds Ord saaledes, at enhver Christen kan opbygges, ei alene fra Pædifestolen og paa Kirkegulvet, men ogsaa i Sognefolkenes Boliger, ei blot i Confirmanternes Midte, men og ved Twivlerens og den Forvildedes Side, ved den Forladtes Dødsleie. Høist vigtigt er det ogsaa, at den vordende Geistlige kjender og veed, hvorledes han bør udføre de mange forskjellige og ofte saare byrdefulde Pligter, hans tilkommende Stilling vil føre med sig, men med alt dette er det, at den praktiske Theologie, som Schleiermacher¹⁾ kalder det theologiske Studiums Krone, gjør sine Dyrkere bekjendte, den er, siger D. Höffel²⁾, „det eneste Middel, hvorved den Geistlige dygtiggjøres til at udføre sit Kald til Belsignelse for sig selv, for Kirken og for

1) i: kurzen Darstellung des theor. Studiums, §. 31.

2) i: Ueber das Wesen und den Beruf des evang. christ. Geistlichen, I, 96.

Staten, hvorfor ogsaa denne Videnskabs Studium bør være af stor Vigtighed for Theologen.“ Visseligen er det af Vigtighed for Theologen, at han ret studerer den theologiske Pragmatik, men det er ogsaa Staten af høieste Vigtighed, thi, som D. Ullmann siger¹⁾: „i den evangelisk Geistliges Haand er det høieste og Kosteligste af et ringere eller større Menneske-Antals aandelige Ejendom lagt, til hans Pleie er anbetroet Menighedernes religieuze Oplysning, Tilfredsstillelsen af deres vigtigste indre Trang, den yngre Generations Dannelse, hele Folkets høiere Tilstand, ja selv den borgerlige Tilstand, forsaavidt den har sin sidste sikre Grundlag fun i Sædelighed og Fromhed. Den Geistlige er det mægtigste Redskab til Folkets og de kommende Slægters Dannelse; han er sat enten til de ham Anbetroedes sande, varige Held, eller til deres fuldkomne, dybeste Fordærvelse.“

„Jo kostbarere, vedbliver samme Forfatter noget længere hen, og jo uundværligere et Instrument er, desto mindre pleier Man at spare Flid og Omkostninger for at bringe det til den høieste Fuldkommenhed, hvorfor Man skulde tænke, at enhver christelig Stat af egen Tilskyndelse vilde opbyde Alt, for at forstaffe sig en dygtig Geistlighed, som Hovedredskabet til ægte Folkedannelse.“ Bistnok er der gjort Meget i flere protestantiske Lande, især i den senere Tid for at danne de yngre Theologer til verdige Geistlige, og med Glæde maa Man see den offentlige Opmærksomhed henvendt herpaa især i de tydskprotestantiske Lande. Her i Danmark have vi en varm Talsmand for denne vigtige Sag, og det er den i mange Henseender høist fortjente Professor Theologie D. Clausen, der senest i dansk Ugeskrift № 198 og 99 har omhandlet denne Gjenstand, som det andet Forslag til Forandring i det

1) i: theologische Studien und Kritiken 1836, 2 Heft.

Vestaaende, som en værdig Festligholdelse af Jubelaaret 1836, Danmarks sidste og største Religionsfest i det 19 Seculum. Dette andet Forlag lyder saaledes: „at Jubelaaret 1836 festligholdes ved Indsørelse af hensigtsmæssig Foranstaltung for at tilveiebringe den fornødne Forberedelse til det geistlige Kald, og derved at bidrage til den bedst mulige Besættelse af geistlige Embeder.“ —

Spørger min Læser, om der da intet er gjort for den praktiske Theologie i vort Fødeland? Da maae vi svare: at der ikke, som bekjendt, holdes Forelæsninger ved vort danske Universitet over Homiletik, Katechetik, Liturgik eller Pastoraltheologie i mere indskrænket Betydning, saaledes som Tilfældet er ved vort tydske eller Germaniens fleste Universiteter; dog Grunden hertil maae søges tildeels deri, at vi have et Pastoralseminarium, der bestaaer uafhængigt af Universitetet, det er en Læreanstalt, der har til Hensigt, at uddanne unge Theologer i den praktiske Theologie.

Alt 1732 blev den homiletiske Prøve anordnet ved Universitetsfundatsen §. 40, og 1755 holdt D. Pontoppidan et Collegium Pastorale¹⁾ efter Kongens Befaling

1) Han udarbeidede siden disse Forelæsninger og udgav dem 1757. Om disse Forelæsningers Nødvendighed siger han Side 51: „Jeg veed, hvor høiligen det kan gjøres behov, at Cand. S. S. M. maae at høre et Collegium ministeriale eller Pastorale, efter at de tilforn have hørt Collegia thetica, polemica etc. Disse lægges til Grund og sættes forud.“ Ligeledes fortæller han i 1ste Capitel: „Da jeg var ung i Embedet, hørte jeg med Forundring en god gammel Mand klage herover og ydmygeligen anklage sig selv, at han alt for sildig havde lært, hvad Læreembedet havde paa sig, samt at det, som han af sin egen og Andres Skade havde lært ved mange Aars Øvelse, viste ham, hvor meget der endnu fattedes ham, saa at Man kunde sige derom med mere Sandhed,

for de theologiske Candidater, „efter at deres andre Studesringer havde naaet det sædvanlige Maal.“ 1792 blev det efter Bisop Balles Indstilling bestemt, at de theologiske Candidater ogsaa skulde underkaste sig en Prove i Katechetik, dog tænkte Man ikke paa, at veilede de Studerende i Pragmatiken, før Bisop Münter og Stiftspræst Clausen oprettede i Slutningen af forrige Aarhundrede et homiletisk Selskab, hvor disse udmærkede Mænd søger, at veilede de yngre Studerende i den practiske Theologie. Da imidlertid dette Selskab, stiftet af private Mænd, kunde ophøre, naar udvortes Omstændigheder lagde Hindringer i Veien for dets Virksomhed, indgik Bisoppen i Slutningen af Aaret 1808 med en Indstilling til Kongen om, at et Seminarium maatte oprettes for de fra Universitetet dimitterede Candidater, som, efterat have fuldendt den academiskebane, opholdte sig i Sjællands Stift og som, i Følge Anordningen, hvad den videre practiske Forberedelse til Religions Læreembedet angaaer, staae under Bisoppens Tilsyn, hvilket Seminarius Hensigt skulde være, at komme dem blandt disse, som med roes værdig Flid havde anvendt deres academiske Aar, til Hjælp ved denne deres videre Forberedelse, hvortil en Mængde practiske Kundskaber, forbundne med Øvelse i deres Anvendelse, ere saa nødvendige.

Den 13de Januari 1809 udstedtes et Kongeligt Rescript, hvori følgende Bestemmelser fastsattes: 1) om de Videnskab-

end om den medicinske Videnskab, at vort hele Levnet er ikke langt nok til at lære det retskaffent: Vita brevis, ars longa.“

Den høist udmærkede og geniale D. Harms i Kiel har af egen Tilsyndelse holdt Samtaler med kieliske Theologer, hvorfra Frugten er hans fortreffelige Pastoraltheologie, 3 Dele 1830-34, hvilken Bog ei alene enhver Theolog burde eie, men og flittigen studere.

ber, i hvilke, der i Seminariet skal undervises: a) Psy^co-
logie, overensstemmende med den vordende Religionslærers
Tær, hvori et Cursus tilendebringes i et halvt Aar. b) Ho-
miletik og Katechetik, hvorover læses hele Skaret igjen-
nem, disse Forelæsninger skulle ideligen være forbundne med
practiske Øvelser, at Theorien skal oplyses ved Exempler,
tagne af de bedste Prædikener, at der ligeledes skal gives An-
viiining saavel til ordentlig Behandling af Texten, som til
en logisk rigtig Disposition af Prædikener, samt disses Bes-
dømmelse, dernæst Holdelse bør finde Sted og at endelig en-
hver Candidat i det Aar, han besøger Seminariet, bør holde
5 à 6 Prædikener, af hvilke i det mindste de Sidste skulle hol-
des offentligt i en Kirke. Katechisationen bør foredras
ges saaledes, som en Præst i sin Stilling har Lejlighed til at
anvende den i Kirken og ved Confirmationsunderviisningen.
c) Den ugentlige Pastoral-Anviisning. d) Kirke-
retten i dens hele Omfang i et halvt Aar. 2) Trende
Lærere blevé ansatte. 3) Om Medlemmerne i Semina-
riet og Tiden, i hvilken Underviisningen bør tilendebringes:
a) theologiske Candidater med bedste Charactere have fortrin-
lig Adgang, men dog kan der gjøres nogle Undtagelser med
Hensyn til Haudillaudabiliterne. b) Kun 20 Seminarister
maae antages til Deeltagelse i de egentlige Øvelser. c) Et
Aar skal være Tiden, hvori Medlemmerne maae deeltake i
Underviisningen.

Saledes skulle efter Bestemmelsen Pastoralseminariet i
Kjøbenhavn være indrettet og er det tildeels endnu, med
Undtagelse af nogle Forandringer, som Tiden har medført,
saaledes holdes ingen Forelæsninger over Homiletik og Kate-
chetik, ligeledes skulle Seminaristernes Tal være tyve og
bestaae af de i Sjællands Stift sig opholdende Candidater
med bedste Character; men nu skal enhver Theolog, som

tilbringer sine Candidataar i Hovedstaden, indtræde, uden Hensyn til hans Examenscharacteer, og deeltage et Aar i Øvelserne; paa den Maade kan Seminaristernes Tal ofte være langt over 20. En Følge heraf er, at hvert Medlem kun kommer til at prædike to istedetfor 5 à 6 Gange.

Dette er Alt, hvad der fra Statens Side er gjort for den practiske Theologies Studium i Danmark, dog for at Læseren tydeligere kan indsee, hvor lidet det er, hvad vort Pastoralseminarium præsterer, ville vi henvende hans Opmærksomhed paa de tydste protestantiske Landes Foranstaltringer i denne Henseende.

Bed Tydsklands fleste Universiteter holdes Forelæsninger over de til den theologiske Pragmatik henhørende Discipliner, men Pastoralseminarier ere ei ubekjendte blandt vores sydlige Naboer, thi der findes fortiden fire saadanne.

Den øverste Plads indtager det i Wittenberg,¹⁾ der stiftedes af Preusens Konge paa Reformationsfesten 1817 og sikket sit Sæde i det samme Huus, hvor Luther havde levet og virket. Omringede af ærværdige dyrebare Minder, skulde de unge Mænd forberede sig til den høieste Stand, som bringer Belsignelse ud blandt Menneskene. Denne udmærkede Anstalt er bestemt til at lede 25 af de meest begavede Candidater videre saavel i Theologiens theoretiske, som praktiske Discipliner. Fire Professorer ere ansatte som Lærere herved og Wittenbergs twende Geistlige tage Deel i Seminaristernes Undervisning, saa at Lærerpersonalet er 6, medens de faste Læringe ere 25, der hver for sig have fri Bolig, Brænde og 360 Daler, i de twende Aar, de opholde sig ved Seminariet. Foruden de 25 faste Medlemmer kan Directionen an-

1) Dittenberger: Ueber Predigerseminarien 1835. cf. allgem. Halle'sche Literaturzeitung 1820. Junius.

tage nogle Overordentlige, der boe i Staden, ingen Stipendier nyde, men som deeltage frit i Undervisningen. Forelæsningerne, der ikke i Sammenhæng behandle enten Homiletik eller Katechetik, enten Liturgik eller Pastoraltheologie, da disses Studium forudsættes som fuldførte ved Universiteterne, ere for Tiden saaledes ordnede for de 4 Semestre: 1) practisk Udvikling af det ny Testamente 4 Timer ugentligt i alle fire Semestre. 2) Practisk Udvikling af det gamle Testamente afsvarende med Apologetik to Timer ugentligt i to Semestre. 3) Topik i to Semestre to Timer ugentligt. 4) Den religiøse Mands og Livs Historie i den christelige Kirke i 1 Semester 4 Timer ugt. 5) Prædikens og Homiletikens Historie i 1 Sem. 4 Tim. ugt. 6) Katechismenvæsenets og Katechetikens Historie i 1 Sem. 2 Tim. ugt. 7) Kirketugtens Historie i 1 Sem. 2 Tim. ugt. 8) Cultus's Historie i 1 Sem. 4 Tim. ugt. og endelig 9) Pædagogik og Methodik gjennem alle 4 Semestre 1 Time ugenligt til hver af disse Videnskaber.

Af Øvelserne have Nogle til Hensigt at føre Seminaristerne videre i lærd Dannelse og bestaae i 1) Interpretationsøvelser baade i det gl. og det ny Testamente, der foretages i det latinske Sprog 4 Timer ugentligt gjennem alle 4 Sem. 2) Disputationsøvelser paa Latin 1 Tim. ugt. 3) Examinatorier over alle Theologiens Dele: 1 Tim. ugt. Andre af Øvelserne ere bestemte til Homiletik, Katechetik og Pædagogik.

Sloiskirken, hvor Luther opstod sine Theses, hvor han med Melanchthon hviler, er indrømmet Seminaristerne til at prædike i hver Son: og Fesdag, det ene Aar over den evangeliske, det andet over epistoliske Pericoper, samt hver Tirsdag over frie Texter. Desuden prædike de i Byens Kirker, saa at hver Seminarist prædiker tre til fire Gange hvert Halvaar. Prædikenerne selv udarbeides og bedømmes

i Seminariet, hvorpaa de holdes, endeligen indgive tvende Seminarister en skriftlig Vedsmimmelse over Indhold, Form og Foredrag, hvorpaa Prædikenerne til sidst atter recenseres i alle Medlemmernes Nærværelse. De øvrige homiletiske Øvelser foretages i Høresalen, hvor ogsaa de katechetiske Øvelser holdes hver Onsdag og Fredag af Seminaristerne med Skolebørn og Confirmanter, umiddelbart paa Katechisationen følger Recensionen over samme. De pædagogiske Øvelser anstilles i Seminariets Friskole, hvor de ældre Seminarister give Undervisning under en Overlærers Styrelse, de yngre hospitere kun, for at forberedes til at indtage hines Plads. — Underholdninger om alle Pastoralvidenskabens Grene holdes ogsaa, hvilke tjene til at holde Lærerne og Candidaterne i nær Berørelse indbyrdes og herved gjøres disse bekjendte, ikke alene med alle det geistlige Embedes Skriverier, som Listen, Planer, Indberetninger, Kirkebøger ogs., men ogsaa med alle de Tilfælde, der kunne indträffe for den Geistlige i hans Embedsførelse. Religiøse Øvelser finde ogsaa Sted i det der ugentlig holdes 4 Morgen- og 2 Aften-Andagtsøvelser, om Lørdagen læses et passende Afsnit af Biblen, sædvanligst af det gamle Testamente og om Søndagen sies hertil en aandelig Betragtning. Hvert Aar høstideligholdes Luthers Fødsels- og Dødsdag med religiøse Andagtsøvelser. En almindelig Communion for alle Seminarister finder Sted hvert Fjerdingaar i Slotskirken.

Pastoralseminariet i Hanover tæller ni Medlemmer og fem Lærere; her foretages exegetiske Øvelser fem Timer om Ugen, medens den systematiske Theologie optager 1 Time ugt. Med Hensyn til den theologiske Pragmatik, da anstilles daglig fælles Sammenkomster, hvor Prædikener, Casualtaler, Afsandlinger og opgivne Propositioner udgjøre Gjenstandene for Alles Critik og Underholdning; desuden

meddeles en uafbrudt Pastorallære. 2 Timer om Ugen ere bestemte til cæchetiske Øvelser.

Det ældste tydiske Pastoralseminarium er det i Klosteret Loccum ved Hanover; i det gamle Klosters venlige Eensomhed leve ti i hanoverske Candidater, som erhølde fri Bolig, Brænde, Spise og nogle andre Emolumenter, samt 120 Daler i Guld aarligt. De øregetiske Studier indtage den første Plads, hvortil anvendes 5 Timer ugentlig, saa at i et tre aarigt Cursus det ny Testamente fuldstændigt og de vanskeligste samt vigtigste Afsnit af det gamle Testamente blive forklarede. Den systematiske Theologie har 1 til Examinerier og Disputationer bestemt Time om Ugen. Over Symbolik og den historiske Theologie, som og Archæologie og Patristik holdes ingen særegne Forelæsninger, men behandles ved de øregetiske Forelæsninger, ved Disputeerøvelserne og ved skriftlige Opgaver. Pastoraltheologiens Discipliner blive ikke afhandlede i systematisk Følge ved fortæbende Toredrag, men blive fremstillede i umiddelbar Anvendelse af den Geistliges Functioner, og derfor knyttes Undervisningen heri fortrinligent til Bedsmidelsen af Censurarbeider, til Meddelelser af Embedsersfaringer, til Samtaler over forekommende kirkelige Anliggender, eller endelig ved en udførlig Behandling af opstillede Propositioner. Undervisningen i Homiletik og Liturgik knyttes til Recensionerne over Prædikener, Altartjenesten og Casualforedrag. Øvelser i Prædiken og i Forvaltningen af Altartjenesten erholde Seminaristerne derved, at de skiftvis med Præsten udføre Fro- og Aftensangs-Gudstjenesten om Søndagen, foruden nogle Eftermiddagsprædikener, der holdes i Münchhagen og i Loccum's Kirke, forbundne med Katechisation. Alle disse Arbeider censoreres skriftligt, til hvilke Censurer Censendum fører sine Modbemærkninger. Øvelser

i extemporale Taler holdes fra Tid til Tid. Pastoral: læren i indskrænket Betydning, Kirkevæsenets Historie, Homiletik ogs. meddeles ved Propositionernes Gjennemgang. Den fædrelandske Kirkeret har sine egne Forelæsninger.

Sammenligne vi disse tre tydiske Pastoralseminarier med hverandre, se vi, at det wittenbergiske udmarkes sig ei alene ved sit større Omfang, men og ved langt flere Forelæsninger, hvorimod Gjenstandene for disse maae overlades til Seminaristernes eget Studium paa de to andre Seminarier.

En anden Art af slige Indretninger er Tydslands fjerde Pastoralseminarium i Herborn i Hertugdømmet Nassau. Grunden til dette yngre Seminariums Eiendommelighed er uden Trivl at søge i locale Forhold; da Nassau intet Universitet har, anerkjendtes Guestingen derfor, men da dette lader meget tilbage at ønske med Hensyn til Theologernes praktiske Uddannelse og da tillige Fleertallet af Nassaus Theologer studeerte ved de nærmere Universiteter i Giessen og Marburg, hvor det staer sig meget slet med Uddannelsen til den geistlige Praxis, saa saae Man sig nødsaget til, at træffe en Foranstaltung, for at forberede de Theologiestuderende til deres tilkommende praktiske Virksomhed. Her er Studiet af den rene Theologie aldeles affondret fra Pragmatikens, i det at hün er Gjenstanden for Forelæsningerne ved Universitetet, denne ved Seminariet. Tiden til den Enkeltes Ophold ved Anstalten er i Reglen fastsat til 1 Aar, der falder i to Semestre, i hvilke der meddeles Undervisning i følgende Gjenstande: Psychologie, Pædagogik og Didactik, populær og praktisk Theologie, Homiletik, Katechetik, Pastoralundervisning, Liturgik, Kirkeret, christelig Moral, og endeligen Studiet af græske og romerske Talere. Hvert halve Aar optages ny Medlemmer, som ere Theologer uden

Examen, men forsynede med Attestater for deres tidlige Studier; deres Opholdstid ved Seminariet er altsaa at betragte, som deres tredie Studeringsaar. Seminaristerne ere underkastede mange Indskrænkninger, saaledes gjøres der den Forbringning til disse Ynglinge, at de skulle opføre sig som om de alt vare Præster, de maae altsaa ikke deeltage i Baller, de maae ikke spille Kort eller andre Spil. Alle Landets Børn, som studere Theologie, skulle freqventere Anstalten, hvorfor ogsaa Medlemmernes Antal er ubestemt; Udlændinge kunne ogsaa faae Adgang, naar de have erholdt speciel Tilladelse af Regjeringen. Toende Professorer og een Lector dele Forelæsnin- gerne mellem sig.¹⁾

Den 1ste Professor og Director foredrager den praktiske Troeslære, Moral og det ny Testamente Eregese, den 2den veileder i Homiletik, Katechetik, Liturgik, Pastoralanvisning og Kirkeret; Lectoren holder Repetitoria over de af Director foredragne Hoveddiscipliner, som og exegetiske Foredrag over saadanne Bøger af det ny Testamente, som Hün ikke pleier at læse over, desuden skal denne holde Forelæsninger over græske og romerske Taler, som og især over udvalgte Homilier af Kirkefædrene.

De praktiske Øvelser bestaae deri, at Seminaristerne ikke alene forelægge til Gjennemsyn og Bedømmelse af Professorerne skriftlige Udarbeidelser, enten homiletiske Forsøg, Dispositioner og udarbeidede Prædikener ogs., eller liturgiske Præsuarbeider, Katechisationer, Underholdninger med Syge ogs.; men de maae ogsaa holde Prædikener for Menigheden og virkelige Katechisationer. Dispositionen og da ogsaa den fuldstændige Udarbeidelse bliver i Forveien recenseret af Direc-

1) Rheinwalds allgemeines Repertorium für die theol. Literatur u. kirchliche Statistik, III. B., 92, 93 S.

tor, hvorved Fælrene rettes og de ganske mislykkede Forsøg gives tilbage til aldeles Om arbeidelse. Katechisationen foretages med Confirmanterne og Skolebørnene under Professorens Opsyn. Director opgiver jævnlig Themata til videnskabelige Afhandlinger, snart i det tydiske, snart i det latinske Sprog, hentede fra alle Theologiens Fag, hvilke Afhandlinger underkastes en noigagtig Kritik.

Sammenligne vi nu vort Pastoralseminarium med det protestantiske Lydflands fire, som vi korteligen have givet et skitseret Omrids af, fremlyser det af sig selv, at Vort i flere Henseender staer tilbage, nærmest kommer det Seminariet i Herborn, der, som en theologisk practisk Specialskole, udfører en Deel af det theologiske Facultets Forretninger, dog er der langt flere Forelæsninger ved dette end ved vort, maafee for Mængde, da det maae falde Medlemmerne vanskeligt, at faae den til deres Selvstudium og Udarbeidelser fornødne Tid.

Atter vil jeg lede Læserens Opmærksomhed tilbage paa vort Seminarium og fremstille det saaledes, som jeg for omtrent fire Aar siden kjendte det, da jeg havde den Øre, at være Seminariets Secretair; vel er senere en Forandring foregaet i Lærerpersonalet, da den alderstegne høiærværdige Stiftsprovst Clausen, der i en lang Række af Aar har gjort sig saa fortjent af Seminariet, nedlagde sin Post, som Meddirektør og Lærer herved, og Herr Pastor Waage intradte i hans Sted, dog skal denne Forandring ikke have medført nogen i den bestaaende Indretning.

Opkastes først de Spørgsmaale: hvo ere de Lærere, der skulle veilede de theologiske Candidater i den practiske Theologie? Er det Mænd, hvis hele Tid og Virksomhed er ofret Seminariet og dets Medlemmer? Da maae der svares: Nei,

det er Mænd, som have mangfoldige Pligter at udføre, der henhøre til de høje og vigtige Embeder, de beklæde, saa at de ikke med den bedste Willie, og de udmærkede Evner, de af Forsynet have modtaget, kunne være det for Seminariets Medlemmer, hvad egne dertil ansatte Embedsmænd vilde vorde. Forhen have de ikke staet i nogen Berørelse eller Forbindelse med Candidaterne, saa de tildeels ere aldeles Fremmede for hverandre den første Gang, de samles i Seminariet og blive de gjensidigen bekjendte, da ophører Forbindelsen, thi fradraget Ferierne, da er det omtrent ni Maaneder Lærerne og Candidaterne staae i dette Forhold til hver andre. Hvo der ejender til alle de Videnskaber, som dannet Grundvorden for og ere Kjernen i den praktiske Theologie, vil vel indrømme den Paastand, at de udmærkede Lærere, Pastoralseminariet har haft og have, ikke have formaaet at meddele disse i det forte Tidsrum og de saa Forelæsnings-timer, som der anvendes, skjøndt de vist have besiddet selv fuldkommen grundig Indsigt i hvormeget og hvad, de burde meddele i deres Foredrag.

Vi vende os nu til dem, som undervises. Allerede er gjort opmærksom paa, at en Forandring er foregaaet med Hensyn til Bestemmelseren om disse, og at enhver Candidat, der holder sig i Hovedstaden, skal have freqventeret Seminariet et Aar før han kan erholde Tilladelse til at holde sin Prøveprædiken og underkaste sig den anordnede Katechisations-prøve. Men hvad er der gjort for de Candidater, der ile ud fra Hovedstaden strax efter at de have taget deres Embedsexamen, enten for at tiltræde Huuslærerpladser eller personel Capellanier? Hvad har Staten gjort for at forsøtte de Candidater den praktiske Dygtighed, der blive Lærere ved de lærde Skoler, eller for dem, der alt i det første Aar blive Katecheter eller Sognepræster, dog dette hører jo nu til Sjældenhederne?

Hvorledes faaer Pluraliteten af Candidater, der ei blive i Hovedstaden, de saa nødvendige Kundskaber i Pastoraltheologien? Hvor den nødvendige Veiledning og practiske Øvelse? Svaret paa disse og lignende Spørgsmaal maa stedse blive: Det overlades til dem selv; de maae fremlægge de nødvendige Attester for, at de have øvet sig i at prædike og katechisere, før de indstille sig til den homiletiske og katechetiske Prøve hos Stiftets Biskop.

Saare vanskeligt maa det være for de Candidater, der blive Hunsłærere i Provindserne, at indsamle de nødvendige Kundskaber i den practiske Theologie, da de ei lettelig kunne erholde Veiledning og endnu vanskeligere kunne faae de til Studiet nødvendige Bøger, estersom de ere fjernede fra Bibliotheker og der ikke skal saa ringe Midler til at indkøbe dem. De Candidater, der blive Personelcapellaner have den bedste Leilighed til at indsamle Regler for deres senere Embedsførelse, forudsat de komme i Forbindelse med en sand agtværdig Geistlig, der finder Glæde i at veilede den yngre uerfarne Medbroder. De derimod, der ansættes som Adjuncter ved de lærde Skoler ere næsten lige saa ilde farne, som de, der blive Hunsłærere, kun have de det forud, at de som oftest opholde sig i større Byer, hvor der findes Bibliotheker og hvor de i Omgang med de Geistlige kunne faae mangt et Bink, der kan gavne dem i Fremtiden, og ere de endeligen saa heldige, at faae Religionsunderviisningen i Skolen, da have de tildeels Leilighed til at øve sig i Katechisationen i de nederste Classer. Hvad tilsidst de Candidater angaae, der tidligen erholt geistlig Befordring, da maa Erfaringen være deres eneste Lærermester, og ere de saa heldige, at have erfarte og velvillige Nabopræster, som de med Tillid tor hente Raad hos; da vil deres practiske Udgiftighed ei blive saa isinefaldende, som den saa ofte har været, hvor Slight ei har været

Tilsældet. Skal Erfaringen være den eneste Veileder for Ikke-Seminarister, da maa Man med fuld Øsie beklage de smaa Kald, hvortil Candidateer sædvanligvis kaldes; thi de ere Prøveklude og ideligen Prøveklude, da den Enne afsløses af den Aanden efter en fire, sem Aars Forløb, og der da begyndes forfra igjen.

Dog kan man gjøre den Indvending, at Candidaten nok erhverver sig den praktiske Dygtighed, da han jo skal holde sin Prøveprædiken og Katechisation for Een af Bisshopperne, og da han derfor erholder Charakteer, kan man lettelig erfare deraf Enhvers praktiske Dygtighed. Det er imidlertid ingenlunde Tilsældet, denne Prøve klades rigtignok den praktiske, dog er den høist ufuldkommen og svarer ei til sit Navn, thi ingen Spørgsmaal opkastes i de til den theologiske Pragmatik henhørende Discipliner; der fordres ingen Dispositioner hverken til Prædikener eller Casualtaler, der holdes kun en Prædiken over een af Bisshoppen længe i Forveien bestemt Text; en Selvfølge er det, at ingen Undsøgelse kan skee, om Candidaten virkelig selv har udarbeidet den, om han ikke har en eller anden geistlig Ven, der har om ikke udarbeidet, saa dog omarbeidet, ordnet og prydet den afleverede Prædiken; som vi dog haabe er sjeldent Tilsældet. Nok, Prædikenen afleveres til, bedømmes af, og holdes for vedkommende Bisshop; hvorfor gives en fælleds Charakteer baade for heele Behandlingen af Themaet, som og for dens Holdelse, Gestus ogs. Desuden opgives ligesledes af Bispen en eller anden §. af Balles Lærebog, som Candidaten ogsaa i Forveien har leveret sin højerværdige Censor en Disposition til; over denne §. katechiserer nu Censendus et Quarterm omtrent, hvorpaa gives ham en særegen Charakteer herfor. Efter disse tvende for Prædik'en og Katechisation givne Characterer bedømmes Candidatens hele

practiske Dygtighed; men hvor vilkaarligt og urigtigt dette er, behøve vi neppe at paapege. Hvad angaaer Bedømmelsen af Candidaternes Prædikener og Katechisationer, da er der, og maa være en stor Forskjel, eftersom den er anbetroet ene til Landets Bisper, og disse have deres høist forskjellige Maalestok; dog sædvænligen ere de højerværdige Censorer saare mildtdommende, hvorfra følgen atter er, at der aldeles ingen Vægt lægges paa den for den saakaldte praktiske Examen tildelede Character; der spørges alene om den ved den theologiske Embedseramen erholtede Character, og efter denne alene sættes Candidaten til Side eller gives Fortrin ved geistlige Embeders Besættelse. Men atter maae vi udbryde: Hvor urigtigt, ja uretfærdigt! thi saavist det er, at Man maae have samlet sig en Skat af theologiske Kundskaber, for at kunne fremtage af sit gode Forraad og uddele til Andre, ligesaavist er det, at Man ogsaa maa vide, hvilken Maade der er den rigtigste, paa hvilken Man bør uddele deraf, eller med andre Ord, det er ikke tilstrækkeligt, at man har den theoretiske Kundskab, naar Man ikke har tillige den rette praktiske Dygtighed; thi i enhver Kundskab, det være sig hvilkensomhelst, kommer det dog an paa, ret at forståae, ret at bedømme og ret at anvende Stoffet. Hvor et af disse trende Stykker mangler, navnligen her i den theologiske Kundskab eller Videns, der kan Lærens Erkendelse ei være det den bør være, et Midde til Sandhed, og ved denne Veien til Lyksalighed. At det har været Staten af Vigtighed, at de geistlige Embeder besættes med Candidater, der ret forståae og tillige kunne bedømme Christendommens Lære og Væsen, indsees af den omhyggelige og grundige Undervisning, Staten har sørget for, at der gives dem i den rene Theologies Elementarkundskaber, men for den tredie Deel, der udfordres for den rigtige Kundskab i Theologien, det, at

anvende den, dersor er der efter vor Mening, gjort saare Lidet, og til dette Lidet vende vi nu tilbage i det vi atter ville tale om Pastoralseminariet i Kjøbenhavn. Hvo der undervise, og hvo der undervises, have vi alt omtalt, nu nogle Ord om hvad og hvorledes, der undervises.

Af Forelæsninger holdtes i min Tid tvende, den Enne var over Psychologien, to Timer ugentligt i et Fjerdingaar omrent, ved disse lagdes Lærerens, vor udmarkede Bisshop Mynters Grundrids af den almindelige Psychoologie 1830 til Grund; den anden Forelæsning var over den danske Kirkeret, holden af Etatsraad Kolderup-Nosenvinge, ogsaa to Timer ugentligt i noget over et Fjerdingaar; begge Foredragene holdtes i Wintersemestret, og vare langtsaa flittigt og stadtigt besøgte, som de fortjente det.

Over Patristik, Homiletik, Katechetik, Liturgik, Cultus ogs. holdtes og holdes slet ingen Forelæsninger; det Historiske ved disse Bidenskaber, især den homiletiske Historie eller Historien om den kirkelige Weltalenhed, der dog uden Twivler nødvendig for den, som maa virke ved samme, saaledes som den har udviklet og formet sig i Tidernes Løb, omtales aldrig.

De praktiske Øvelser bestyredes af den høicærørdige Stiftsprovst Clausen, for hvis Kundskaber vi Alle bare en dyb Erbodighed, med hvilken parrede sig en inderlig Hengivenhed for den ene Sandheden elskende Olding.

De katechistiske Øvelser bestoede deri, at Man kom sammen en Time ugentligt, (dette Man var i min Tid af 28 Candidater de To, der skulde katechisere og saa omrent fire til sex Andre). Af Stiftsprovsten var i Forveien opgivet, hvad Enhver af Candidaterne havde at gjennemgaae og ved Begyndelsen af Timen overleveredes ham Dispositionerne der til. Ved disse Sammenkomster fik hvert Medlem to Gange i

Naret Leilighed til ved egen Erfaring at overbevise sig om, at Katechisation er Noget af det vanskeligste, at gjøre godt; skjøndt Man her havde flinke Drenge fra Frueskole, at øve sig med; de udebleve sjældent med Svar, hvorved ogsaa Candidaten sjældnere fik Leilighed til at løse den vanskelige Opgave, ved mellemkommende Spørgsmaal at lede Børnene paa rette Spor, hvilken Øvelse er af saare stor Vigtighed for den vorde Geistlige, der ikke kan vente, at træffe saa velforberedte Katechumener. — Naar de to Candidater var færdige med at katechisere, samledes Man om Stiftsprovsten, der anvendte det sidste Kvartier af Timen til at bedømme Arbeidet, der saare sjældent blev roest; undertiden katechiserte Hans Højer-værdighed selv, for at give os et tydeligt Begreb om, hvorledes Man burde katechisere.

De homiletiske Øvelser bestode deels i at Medlemmerne afværlende indleverede Dispositioner til Prædikener, der recenseredes af Stiftsprovsten, deels i Recensioner af de Prædikener, der var holdne i Byens Kirker af de udvalgte Candidater. Disse Øvelser, der var talrigst besøgte, fandt Sted to Timer om Ugen; hver Gang vare tvende Prædikener skriftsigen recenserede af fire andre Candidater og blev da bedømte af Hs. Højerv., efterat han i Forveien havde modtaget baade Prædikenerne og Recensionerne; Heilene blev rettede, det, der var Noes værdt, blev op læst som Mynster for Medlemmerne, medens Secretairen opfrev i Seminariets Protokol den endelige Dom over ethvert Arbeide, som da atter op læstes af ham i Begyndelsen af det følgende Nøde. Ved Prædikernes Aftoldelse pleiede i tidligere Tid alle Seminariets Medlemmer at være tilstede, men i den senere Tid mødte Kun de tvende dertil bestemte Recensenter i Kirken, der da i deres skriftlige Dom bemærkede, hvorledes Prædikantens Stemme, Holdning og Gesticulation havde været. — Hver Seminarist

havde to Gange Leilighed til at indgive Prædikener, den ene Gang over selvalgt, den anden over et opgivet Thema. Ved den endelige Recension gaves mangt herligt Vinck, som desværre let glemtes, da der ingen Anvisning var at pege hen til. Gavnligere havde det vist nok været, efter som Anordningen byder, først at recensere Talerne og da at lade dem holdes, thi da kunde Feilene og Misgrebene være rettede, Menighederne havde faaet en bedre Prædiken og endeligen havde Candidaten ikke, som det undertiden var tilfældet, kunnet hæft det Indtryk, hans Prædiken havde gjort, som Argument mod den grundede Beskyldning, at hans Prædiken var aldeles forfeilet. Dette er imidlertid af mindre Vigtighed, men hvor saare gavnlige vilde ikke disse Øvelser have været, dersom de havde været Frugter af et grundigt Studium af Homiletiken.

Gavnlige Vinck til Declamation og Gesticulation blev meddelte af Stiftspræsten ved de declamatoriske Øvelser i Frue Kirke, hvilke holdtes i to Timer om Maaneden, da fire Candidater efter hverandre betraadte Prædikesolen og fremsagde et Afsnit af en eller anden trykt Prædiken; naar hver Enkelt var færdig, blev han gjort opmærksom paa de Misgreb, han havde begaet, saavel i Declamation, som Gesticulation; desværre indfandt kun saare Faa af Medlemmerne sig ved disse gavnlige Øvelser.

Med Hensyn til den ugentlige Pastoralanvisning, som under Litt. e) er nævnet i Forordningen, da blev den ei meddeelt. Hvor viktig denne Anvisning kunde og burde være enhver Candidat, behøve vi ikke at fremsette Grunde for; herved vilde den vordende Geistlige have faaet en tydelig Forestilling om, hvorledes hans hele Forhold i ethvert præsteligt Tilfælde burde være, jeg mener ikke alene i Enkelthederne, men ogsaa i det Hele, hvorledes han fra sin Side formaaede

at gjøre Gudsdyrkelsen opbyggelig, hvortil alt det Øvrige i de protestantiske Kirker juſt ikke betydeligt indvirker.

I Pastoralseminariet givs endelig ogsaa en Veiledning til at lære, at messe; en vigtigere Underviisning, end den ofte antages for; thi vel er Mesningen ikke Hovedbestanddelen af vor offentlige Gudsdyrkelse, men den er dog en vigtig Deel, og saare opbyggelig kan den blive for Menigheden, naar den Geistlige forstaaer den Konſt, at messe godt, han vilde da til-lige forstaae den Konſt, at holde Menigheden samlet i Kirken indtil den hele offentlige Gudsdyrkelse var forbi. Bistnok burde ikke alene de i Seminariet Deeltagende lære at messe, men Alle, der bestemte sig til den geistlige Vane. Blandt mine Bekjendtere i Seminariet vare Flere, der ikke havde, hvad man i Almindelighed kalder Stemme, men de lærte dog ved flittig Øvelſe, at afverle med de faa Toner, der ere nødvendige til at messe taaleligt, saa de ikke ville forſtyrre Andagten under den Deel af Gudsdyrkelsen, som Mesningen udgjør. Anſtodelige ere de af Flere indførte, om jeg saa tor kalde dem, Læsemesser, ſjøndt de vel maae betragtes som et nødvendigt Onde.

Endeligen har Seminariet et Bibliothek, men hvor stort det er, veed jeg ikke, alene det veed jeg, at der i det Aar, jeg var ved Seminariet, fun circulerede een eneste Bog, og to Medlemmer havde hver en Bog tillaans derfra; at det kunde og burde være anderledes, behøve vi ei åt omtale.

Seminariet har intet ſøregent Locale til Forelæſninger og Øvelſer, men der benyttes et Auditorium i Universitets-bygningen.

Efter saaledes at have betragtet den Indretning, som hidtil er blevet anſeet for tilſtrækkelig til at fremme den theologiske Pragmatiks Studium blandt Candidaterne, kan vist Enhver, der mener det alvorligt med Kirkens ſande Fremvært,

ei andet end ønske, at det Forstag maatte bringes til Udførelse, som Professor D. Clause u har fremsat¹⁾) som det Andet, nemlig: „at Jubelaaret 1836 maa festligholdes ved Indførelsen af en hensigtsmæsigt Foranstaltung for at tilveiebringe den fornødne Forberedelse til det geistlige Kald, og derved at bidrage til den bedst mulige Besættelse af geistlige Embeder.“ Dette Forstag kan tænkes paa tvende Maader sat i Udførelse og saaledes visseligen under Forsynets Styrelse virke til Besignelse for vort Fædeland; enten kan det skee, ved at henlægge Studiet af den practiske Theologie aldeles til Universitetet, eller og ved at indrette Pastoralseminariet saaledes, at det bliver mere indvirkende paa alle Theologer og at det omfatter flere af den theologiske Pragmatiks Discipliner, end det hidtil har været Tilsældet. Disse tvende Maader ville vi nu udvikle noget noiere.

Bed vort Universitet ere, som vi alt have bemærket, ingen særegne Forelæsninger bestemte for den theologiske Practik og Hovedgrunden vænte vi var den, at vi have et Pastoralseminarium, men en anden ingenlunde ringere Grund er vistnok ogsaa den, at Man har antaget, at det theologiske Facultets Virksomhed har sit Gebeet uden for Kirken og ikke i den; hvorledes skulde dettes Medlemmer da kunne undervise i det, som maa antages at ligge i den Kreds, inden for hvilken de ikke tør træde? Man har antaget, at Facultetet alene burde have et reent videnskabeligt Maal for Pie, en Mening, der ei finder Medhold af vore Reformatorer. Imidlertid Grunden være nu, hvilken den vil, nok, der er aldeles intet gjort fra Universitetets Side; at der kunde gjøres Noget alt fra Skolens og senere fra Universitetes Side, ville vi først søge at bevise.

I denne paa Forstag til en bedre Undervisningsmethode for de til Studeringen bestemte Ynglinge rige Periode, vilde

1) i Dansk Ugeskrift № 198.

det være gavnligt om en vægtig Stemme hævede sig for, at der alt i Skolens øverste Classer gjordes nogen Forandring i Henseende til de Fordringer, Man pleier at gjøre i de enkelte Discipliner til de enkelte Disciple; jeg figer nogen Foran- dring, thi en stor kunde ei tænkes uden at forrykke det Maal, de lærde Skoler have; — min Mening vil lettest falde i Øjnene ved et Exempel. Daar en Discipel¹⁾ havde Lyst og de nødvendige Evner til at vorde i Tiden et gavnligt Medlem af den geistlige Stand, og han bestemte sig derfor, da burde han især lægge sig efter de døde Sprog, for hvilke den i Tiden vordende Jurist tildeels kunde fritages; huin burde tillige staae under speciel Opsigt af Religionslæreren, med Hensyn til Charakteer, Sæder og religieus Opdragelse, da den første Vetingelse for at vorde en til Besignelse virkende Geistlig, er, at være et moralskt religieus Menneske. At det ogsaa er Staten af Vigtighed, at dets verdslige Embedsmænd ere moralske religieuse Mænd, forstaaer sig af sig selv, men af uberegnelig Vigtighed er det, at de Geistlige ere det, da de bør være Jordens Salt, og da man seer, at enkelte Geistliges notoriske Ubrugbarhed, Samvittighedslos- hed og Lastesuldhed ikke er tilstrækkeligt til at bevirke hans Assættelse og til at befrie en Denighed fra en sand moralsk Pest, hvis der ikke er virkelige juridiske Beviser, som ofte ere vanskelige at erholde²⁾). Derfor jo tidligere Disciplen lærer,

1) Man invende ikke, at det er for tidligt i Skolen, at bestemme sig for enkelte Fag, i det mindste i øverste Classe; som oftest har dog Disciplene Begreb om de forskjellige Fag og Lyst til et Enkelt; og de Fleste bestemme sig ogsaa alt i Skolen.

2) Det Samme har D. Hupfeld gjort opmærksom paa med Hensyn til det protestantiske Tyskland i hans: Nach- worte zu Bickells über die Reform der protestantischen Kirchenverfassung.

at betragte sig som bestemt til, at være et Lys for sine Medmennesker ei alene i Kundskaben, der fører til Guds Rige, men og i moralisk Henseende, desto mere heldbringende vil det vorde for hans senere Virksomhed og for Staten. Naar Disciplen havde naaet under en omhyggelig og samvittighedsfuld Religionslærers Veileitung og Styrelse den fornødne Modenhed i Kundskaber og Fælched i Moralitet, burde han, dimitteret til Universitetet, strax begynde sit Studium af Philosophien og den rene Theologie, hvilket da vilde falde ham lettere, da han alt i Skolen havde lagt en fastere Grundvold, end den, som nu i Almindelighed lægges.

Ønskeligt var det ogsaa, om der ved Universitetet gjordes Noget for de Studerendes moralske Udvikling, saaledes, at et vist Antal Studerende anbetroedes til de enkelte theologiske Professors Opsigt ogsaa i sædelig Henseende, saaledes som Tilsældet er i Heidelberg siden 18de November 1833, hvor Ephoratet findes hos de forskjellige Faculteter. Der finde maanedlige Samlinger Sted, hvor hvert Medlem foredrager sine egne Jagttagelser over de Studerendes Flid og Opsærl, hvis specielle Tilsyn er ham anbetroet. Naar en Student giver Anledning dertil, da kaldes han for Ephoratet, hvor han bliver paamindet til Flid og til et sin tilkommende Stilling svarende Levnet, ogsaa underkastes han, efter Omstændighederne, maanedlige Prøver, hvorvidt han har gjort Fremgang i sine Studeringer, og, naar det ansees for tjenligt, da meddeles Forældrene eller Formynderne Ephoratets Dom over ham. Hvis en Student ikke agter paa Ephoratets Paamindelser, da maa han vente, at miste sin academiske Borgerret. En sleg Anordning, der virker vels gjørende saavel paa de Studerendes intellectuelle som paa deres sædelige Fremskriden, kan finde Sted i en Universitetsstad paa omtrent 10,000 Indbyggere, men at iværkætte

den ved vor Højskole i den folkerige Hovedstad, vilde vel være forbunden med uovervindelige Manseligheder, dog kunde maaßke et Slags Tilnærmede tænkes virkeligjort. Højest ontfeligt var det overhovedet, hvordan det end monne skee, at Tro og Guds frygt tidligen indplantedes og senere vedlige holdtes i de Ynglinges Hjerter, der vilde ofre deres hele fremtidige Livs Kraft til Kirkens Tjeneste; thi da vilde Begeistringens hellige Funke antændes i deres Bryst, uden hvilken al deres Idræt vil blive et dødt og sjælløst Arbeide, medens hün lesages af en glødende Kjærlighed til alt Sand, Stort, Skjønt og Godt.

Ved at den til Universitetet dimitterede Yngling strax begyndte paa Studiet af sit Hovedfag, vilde den kostbare Tid vindes, hvis Tab især i Universitetsaarene er af ubodelig Skade. Saaledes vilde Een af de Indvendinger Hr. Prof. Clausen¹⁾ gjør imod, at Studiet af den praktiske Theologie henlagdes til Universitetet, bortfalde, da der ved denne Foranstaltung vandtes et heelt Aar, som Studenten dog ellers ogsaa skal tilbringe ved Universitetet og desværre ofte til Skade for hans senere Studier. I Almindelighed anvender den Studerende tre Aar for at forberede sig til den theologiske Embedsexamen; nu kunde han bruge fire Aar og anvende dem og sin Flid til Studiet saavel af den rene, som praktiske Theologie. Licentiat Dittenberger²⁾ siger med Hensyn hertil: „For den videnskabelige Uddannelse paa Universitetet er den første Betingelse, at Man tilstaaer den Studerende den nødvendige Tid, uden hvilken de ei formaae at fuldende den, det vil sige i det mindste tre og et halvt Aar, thi i ringere Tidsfrist kan Theologen ei erholde en gjennem:

1) Danske Ugeblad № 198.

2) Neber Predigerseminarien §. 112.

gribende Dannelsse i den theoretiske og practiske Theologies Forgreninger. Ledes i dette Tidssrum Lærerne af videnfsabelig Strænghed og Dygtighed, men og af viis Beregning, hvad den Studerende trænger til, paa det han ei skal nedstrykkes af Materialiets Masse, men han derimod derved vækkes og anspores til videre Forsken ved Stoffets opmuntrende og aandelige Forarbeidning, saa kan i dette Tidssrum alt det Nødvendige blive ydet, og den unge Mand vil blive stillet paa det Punkt, at han uden videre Hjælp kan arbeide fort i Videnskaben og derved stede mere og mere dygtiggjøres til sin Virksomhed i Menigheden."

En anden Indvending, som Herr Prof. Clausen ved samme Leilighed yttrer, er, at det vil falde vanskeligt for den yngre Theolog, der ei er vant til den større Grad af Selvvirksomhed, og ei har den Alderen Modenhed, som er nødvendig, for at han kan være mere Herre over sit Kundsfabsstof og for at Diet kan fæstes lidt efter lidt bestemtere paa den Embedsvirksomhed, der skalaabne sig for ham. Ved Læsningen heraf faldt Pestalozzis herlige Ord ind: „Wenn der Mensch sich Etwas vest vornimmt, — so ist ihm mehr möglich, als Man glaubt, — und Gott hilft, wenn menschliche Kräfte ermatten.“ Upaatvivleligt vilde ved en Tingenes bedre Indretning de unge Theologer uddannes til en større Grad af Dygtighed, til engang at vorde hvad Luther kalder: ein rechtschaffener Pfarrherr und Prediger: især dersom de veiledes af dygtige Lærere, som ene og alene havde oposfret deres Flid og Tid paa, at sætte sig fuldkomment ind i disse Fag, og tillige dersom de lærte tidligent at vende Diet til det vigtige Kald, de havde bestemt sig til; og dette burde de, som vi alt have viist, have lært i Skolens højere Classer.

Antage vi altsaa, at der indrommedes de Theologiestuderende, om hvem her Salen ene er, det første academiske Aar til deres Embedsstudier, eller, hvis dette ikke blev Tilføldet, de da fioede et halvt Aar til de trende Aar, som i Almindelighed anvendes, da vilde den fornødne Tid være der, forudsat at den paa en hensigtsmaessig Maade fordeeltes mellem den rene og practiske Theologies forskjellige Discipliner.

Benyttedes de tvende første academiske Aar til den rene Theologies Studium, da vilde der ved det tredie Aars Begynnelsse blive Leilighed for de Studerende at høre hver Dag to Timers Forelæsninger over Homiletik, Katechetik, Pædagogik med Methodik, hvilke trende Fag hver for sig burde have ugentligen fire Forelæsnings timer. Et Sejmester vilde Studenterne saaledes faae et temmeligt klart Begreb om disse Videnskaber, og der vilde dog levnes dem Tid til ogsaa at høre Forelæsninger over enkelte af den rene Theologies Discipliner; foruden at de havde den til Hjemmestudiet fornødne Tid. Et andet Halvaar burde der holdes Forelæsninger over Liturgik, Kirkeretten, Pastoraltheologie forbunden med den christelige Weltalenheds Historie, samt Øvelser anstilles i Homiletik og Katechetik; disse Forelæsninger og Øvelser vilde medtage i Gjennemsnit tre Timer daglig. Det sidste Halvaar burde vel overlades den Studerende til Repetition af det Lærte, saavel i den theoretiske, som practiske Theologie; maaskee Examinatorier over større Assnit af Theologien her kunde passende anvendes.

For at disse Forelæsninger og Øvelser kunde holdes, maatte der ved Universitetet ansættes tvende Docenter, hvoraf den Ene tillige burde være Universitetspræst¹⁾, der ogsaa ved sit

1) En Saadan savne vi aldeles ved vort Universitet, han vilde stiſte uberegnelig Nutte; roligere kunde Religions-

Exempel som geistlig Taler burde virke paa de Studerende. At disse Embedsmænds Ansættelse vilde forbre større Udgifter fra Universitetets Side er en Selvfolge, men naar et saa vigtigt Maal kunde opnaaes, naar denne Forandring kunde virke til uberegnet Belsignelse over hele Landet, da burde ei de forøgede Udgifter være en Hindring for dens Udførelse.

Det maatte naturligvis staae de Studerende frit, om de vilde benytte sig af disse Forelesninger eller ei, ligesom det er tilfældet med dem, der holdes over den rene Theologie, men der burde kræves et strængt Regnskab af alle Candidater over deres Kundskaber saavel i den rene som practiske Theologies forskjellige Discipliner. — Examenscharactererne, der spille en saa vigtig Rolle i Theologernes hele Liv, maatte forsøges med en Mellemklasse mellem bedste og næstbedste Character; maa ske der ogsaa, som nu, burde gives en særligt Character for den rene Theologie og en anden for den practiske, men af disse tvende burde een Hovedcharacter dannes, der da med mere Nette sik den Indflydelse, som den nuværende, alene for de theoretiske Kundskaber meddelede, nu nyder.

Hvorledes de ved nogle af Tydsklands Universiteter af de theologiske Faculteter dannede homiletiske Seminarier ere indrettede, er vistnok her Pladsen til at meddele dem af mine Læsere, der interessere sig for den theologiske Pragmatik. —

lærerne sende deres Disciple til Hovedstaden, thi de kunde henvise dem til Universitetspræsten, der vilde blive en Raadgiver, Ven og Trøster for de ofte eenligstaende Unglinge. Han vilde da i Kirken's Navn fuldstændig gjøre den Bygning, Læreren lagde Grundvolden til, han blev da for Studenten det, den samvittighedsfulde Religionslærer var for Disciplen. Vi troe at Vaandet vilde knyttes noiere mellem Skole, Universitet og Kirke, hvilket Vaand saa ofte aldeles glemmes. See mine: „Tanker om Religionsundervisningen i de lærde Skoler.“

Siden 1812 har der bestaaet et Saadant i Gen¹); det har til Hensigt retteligen at lede og udvikle de legemlige, æske- tiske og intellectuelle Evner og Kræfter, der henhøre til en værdig Vestridelse af Prædikeembedet, men dog stræber det tillige at vække og befæste den hellige Stemning, der er Hoved- betingelsen for Præstens velgjørende Virksomhed.

Medlemmerne af dette homiletiske Seminarium blive ind- delte i active og Auscultanter. De Første ere de, der udarbeide og offentlig holdt Prædikener under Directo- riets Veiledning, disse inddeltes atter i ordentlige og over- ordentlige, hvis fælleds Aantal blev bestemt til 16, men som senere betydeligt er blevet forøget. Auscultanterne deel- tage i de ugentlige Forsamlinger, uden selv at leverer Arbeis- der; deres Aantal er ubestemt, dog kunne de ikke nyde nogen Fordeel af Seminariets Stipendier. Tvende Gange om Året vælges active Medlemmer, disse maae ikke have nogen pa- faldende legemlig Feil; de maae have hørt exegetiske og dog- matiske Forelæsninger, navnligen maae de have hørt Moral, Homiletik og Pragmatikens Videnskaber, eller i det mindste høre dem i det Semester, i hvilket de ønske at optages; og endeligen maae de bestaae vel den Prøve, de underkastes for at blive optagne. Denne Prøve bestaaer i, at den Aus- gende opgives et Thema, hvorover han giver Disposition til en Prædiken, der maa indeholde Hovedtankerne til Indled- ningen, Overgangen, Hoveddelene og Underdelene i Prædi- kenen selv; fuldkommen udarbeidet fordres kun een eller anden Deel af Prædikenen, for at tjene til Bedømmelse af Stilen og siden til Declamationsprøve; denne Sidste af-

1) Sammenlign D. & Prof. Schotts forskjellige Skrif- ter om dette homiletiske Seminarium 1815 og 1830; og tillige Dittenbergers über Predigerseminarien 129 sq.

lægges i Nærværelse af det theologiske Facultets ordentlige Professorer.

De Nyoptagne blive, efter først at have optegnet deres Navne i Seminariets Protokol og efter at være af Director anviste deres Plads i Seminariet, i den academiske Kirke høitideligen optagne ved en Tale af det theologiske Facultets Decanus fra Alteret; enhver Enkelt af de valgte active Medlemmer maa med Håndslag love ham, at iagttagte Seminariets Love. Medlemmernes Pligter og Forretninger ere: 1) at holde Prædikener offentlig i Universitetskirkens, som og i Garnisons og Byens Kirker. De Søn- og Festdage, paa hvilke ikke Directoren eller en anden theologisk Docent have besluttet at prædike i Universitetskirkens, ligesom og paa tildeels bestemte Dage i de to andre Kirker, prædike Medlemmerne over Texter, der ere opgivne sex Uger forud; i den femte Uge før bliver Dispositionen bedømt i Forsamlingen. Efterat Dispositionen er blevet prøvet og forbedret, overgis den til Forfatteren til videre Udarbejdelse. Otte Dage før at Prædiken skal holdes, maa den reenskrevet og pagineret indsendes til Director, der tilbagegiver den efter to Dages Forløb, uden at gjøre nogen bemærkning med mindre der maatte findes en nødvendig Grund dertil. Hvo der ikke memorerer sin Prædiken kan ikke senere ansees som aktiv Medlem af Seminariet.

Til Medlemmernes Pligter hører 2) den anständige og hensigtsmæssige Besorgelse af de øvrige høitelige Handlinger, der høre til den academiske Gudsdyrkelse, forsaaavidt de kunne besørget af vedkommende Prædikant. Hertil regnes: a) Valget af en passende Psalme før og efter Prædikenen; b) en tydelig og værdig Oplæsning af Texten; c) ligesom af Kirkebønnen, der følger efter Prædikenen og Fadervor, der bedes højt; d) en høitelig Sutoueren for Altret, før

Psalmens sidste Vers, ligesom Collectens og Velsignelsens Af-syningning. Den Prædikant der er aldeles uøvet i at messe, kan overlade det til et mere øvet Medlem. 3) Bør ethvert Medlem være tilstede ved Gudsdyrkelsen i Universitetskirken; og endeligen 4) maae de flittigen deeltage i de Forsamlinger, der holdes een Time ugentligt i Directorens Auditorium. I disse Forsamlinger bedømmes de af Medlemmerne i Universitetskirken holdne Prædikener; hvorover Een af Medlemmerne indgiver en Recension, hvis Omfang ei maa overstige et halvt Ark; den skal angaae, hvorvidt Prædikanten i sin Udarbeidelse har udført de i Dispositionen angivne Materialier, og tillige bør den indeholde Bemærkninger over Declamation og Action. Dernæst prøves i disse Forsamlings Dispositionerne, der ere indgivne over de Prædikener, der senere skulle holdes; og endeligen ere alle gjensidige Meddelelser, der angaae det homiletiske Seminarium og den academiske Gudsdyrkelse, Gjenstande for disse Forsamlingers Forhandlinger.

Ligeledes findes ved Halles Universitet en homiletisk-liturgisk Classe, der bestaaer af to Afdelinger, den ordentlige, bestaaende af 40, og den overordentlige af 20 Medlemmer; dog er Antallet stedse større formedelst den store Mængde Theologiestuderende. De optages kun, som have under et toaarigt Ophold ved Universitetet beskæftiget sig flittigen med Theologiens Hovedgrene og der ere bekjendte, som religieuze og sædelige Ynglinge, af hvem Man tør haabe en flittig og virksom Deeltagelse i Øvelserne. Efter bestaaet Prøve, seer Optagelsen under alle Medlemmernes Nærverelse, ved hvilken Lejlighed de Indtrædende forpligte sig til, at rette sig samvittighedssuld efter den bestaaende Orden.

De ordentlige Medlemmer maae tage en virksom Deel i alle de bestemte Øvelser, i Udarbeidelser af Prædikener og

andre geistlige Taler. Efter at Dispositionen og Prædikenen ere recenserede og tilbageleverede til Prædikanten, anstiller denne først et Forsøg i mundlig Foredrag under Forstanderens Ledelse fra Prædikestolen, enten for Forstanderen alene eller tillige for nogle af hans Venner blandt Medlemmerne; hvorpaas Prædikenen holdes i en kirkelig Forsamling i Nærværelse af alle Medlemmerne. Senere bedømmes de enkelte Prædikener i Forsamlingerne, der finde Sted hver Torsdag fra 6 til 8, hvorved tillige Medlemmerne belæres om, hvad der hører til en sand christelig Prædiken, ligesom og Directoren gør dem opmærksomme paa mange Gjenstande, der angaae Gudsdyrkelsen, paa de Frembringelser i Pragmatikens Gebeet, som ere værd at bemærkes, paa kirkelige Anliggender og Indretninger o. s. v. I enhver Hovedforsamling føres en Dagbog over Forhandlingerne; til Hospiteren giver Forstanderen Tilladelse. De overordentlige Medlemmer ere de, som senest indtræde og danne Forberedelsesklassen, de ere tilstede ved alle kirkelige og ugentlige Forsamlinger, dog mere som Tilhørere, end som Recensenter; først henved Enden af Semesteret spørges ogsaa om deres Mening om den afholdte Prædiken. I det første Hjerdingaar ere de Alle forpligtede til at uddrage nogle Hovedsætninger af en bestemt Text, men i det sidste affatte de forte Udkast derover; desuden holdes to Timer ugentligt særegne Øvelser, der tjene til deres Forberedelse, de have til Gjenstand, af givne Texter at udvikle Hovedtankerne og at udfinde Hovedsætningerne, ligesom og Aftattelsen af forte Udkast efter en Medlemmerne i Forveien meddeelt og forklaret Ledetraad. — Hvert Halvaar indgives en nyagtig Beretning over Arbeiderne og Øvelserne i Instalten, samt over Medlemmernes Flid iher med Prædikenerne til det kongelige Ministerium.

En af de ypperligste Universitetsanstalter af denne Art er vistnok det af den berømte Prof. D. Finelius ledede theologisk-practiske Institut ved Greifswalds Universitet. De Forelæsninger, Institutets Forstander holde over den populære og praktiske Theologie staar i nære Forbindelse med Institutets Arbeider, dog ere Medlemmerne ikke forpligtede at høre hine, for at deltage i disse, naar de ei ere blottede for Kundskab i det christelige Religionsforedrags Methodik. De ordentlige Medlemmers Tal er 12, Muscultanernes er ubestemt. For at blive optaget i Institutet som ordentligt Medlem maa Man have studeret de theologiske Videnskaber i to fulde Aar, nævnligen de exegetiske, dogmatiske, moralske og kirkehistoriske. Det staar Enhver frit for at blive flere Semestre i Institutet. I Begyndelsen af ethvert Semester aabnes Institutets Virksomhed ved en academisk Act, ved hvilken Forstanderen optager de indtrædende Medlemmer og lægger dem en tro Oplyselse af Lovene paa Hjerte. Arbeiderne bestaae især i homiletiske, katechetiske og liturgiske Førstæder.

Prædikenerne holdes alene for Medlemmerne i een af Byens Kirker i den Orden, som af Forstanderen bestemmes ved Semesters Begyndelse; Valget af Materie, Text, Foredragets Form osv. overlades til Prædikanten selv. Otte Dage før Prædikens Holdelse overgives en Concept af den samt dens Disposition. I hvert Halvaar prædiker hvert Medlem to Gange og indgiver tvende Dispositioner over opgivne Texter. De Vink og Anvisninger, der have Hensyn til det ydre Foredrag, kan Forstanderen enten give under Samme, eller og opsette deres Meddelelse til den fælleds Critik, denne auvensdes med særdeles Væagtighed saavel paa Materien, som paa Texten, den auvendes paa Dispositionen i Almindelighed,

som og i Særdeleshed paa de enkelte Dele, ligesom og paa det mundtlige Foredrag, hvorved Declamationen, Action, Gestikulation og Memoreringen hver erholder sin Critik. Forstanderen aabner Critiken med en kort Indledning, hvorepaa Hovedrecensenten først fremstiger sin Mening, siden yttre de enkelte Medlemmer deres Dom over de enkelte Punkter, endeligen sammenfatter Forstanderen deres Uttringer til et Overblik, i det han berigtiger, stødfører, begrunder og sammenligner de forskjellige Meninger. Prædikanten har Tilsadelse til at forsvare sig, dog maa Critiken ei gaae over til en Disputation. Veiledning i Deelamation gives af Forstanderen, en Protocol føres ved Møderne. Ved de katechetiske Øvelser er en lignende Methode indført, de anstilles med Skolebørn eller Confirmanter. De liturgiske Forsøvelser indskrænke sig udelukkende til Casualtaler og Anvisning til extemporære Foredrag, navnligen Skrifstaler. Til Ministeriet indgives hvert Åar en Indberetning, ei alene om Institutets Virksomhed, men og om de enkelte Medlemmer, ogsaa om deres Fremgang i kirkelig Syngekunst under den dertil ansatte Lærers Veiledning. Det theologiske Facultet har den specielle Opsyn med Institutet.

Ved Universiteterne i Berlin, Göttingen og Leipzig ere ligeledes homiletiske og katechetiske Øvelser og Forelesninger, ved egne til Universitetet hørende Seminarier, som dog ikke staae i det behørige Forhold til de Studerendes Antal.

Endnu være det mig tilladt før jeg forlader de Indretninger, der i Tyskland findes, for at bidrage til den practiske Theologies Fremme, at omtale Collegium concionatorium, eller som det nu kaldes „Predigercollegium“ ved Dresdens Korskirke, det var stiftet 1655, og holdt den gang sine Møder i Sophiakirken, men fra 1792 holdtes de

i Korskirken. Alle Forsamlinger finde Sted om Onsdagen. Otte Dage før Prædikenen skal holdes, overbringer Medlemmet en Afskrift af Concepten og 3 Exemplarer af en temmelig udsørlig Disposition til Senior, der sender hin til tvende bestemte Censorer, medens tvende Exemplarer af Udfæstet circulerer mellem de øvrige Medlemmer og det tredie tilsendes Præces. Om Onsdagen derpaa samle Medlemmerne sig henimod Kl. 3 om Efterm. i Korskirkens Sacristi. Kl. 3 kommer Præces, hvorpaa Prædikanten strax betræder Prædikestolen, og holder sin Tale; derpaa gaaer Taleren til Alteret, intonerer, synger Collecten og uddeler Belsignelsen. I Sacristiet opstille sig nu sex Børn fra en Fattigskole, som have været tilstede ved Prædikenen; med disse Katechiserer et andet Medlem en halv Time uden Brug af Concept over et af Luthers Katechismus's Hovedstykker, som er opgivet ham 14 Dage i Forveien. Efterat Børnene ere bortsendte, begynder Censuren; den første Censor viser Feilene i Stoffets Bearbeidelse, den anden hvad der var at dadle ved Tankernes Udtryk, ved Udtalen, og overhovedet ved Foredraget, Gangen og Sangen. Paa denne Censur følger den over Katechisationen af tvende Censorer; Censendus har Ret til at forsvare sig. Samme Dag tilstiller det Medlem, som den næstfølgende Onsdag skal disputere, Senioren 5 Exemplarer af tre til fire latinske Theses. Et andet Medlem opgiver ligeledes til Senior det Sted af det ny Testamente, hvorover han har besluttet at holde en Forelæsning i den næste Forsamling; hvilket Sted opskrives under Theses for at Man kan forberede sig derpaa. Begge Opponenterne modtage hver sit Exemplar, to andre circulere mellem de Øvrige og det femte overrækkes Præces. Den følgende Onsdag Kl. 5 samle Medlemmerne sig hos Præces, der aabner Collegiet med en

Indledning til Disputationen. Enhver Opponent har sin Thesis at bestride i omtrent en Time, dette skeer i det latinske Sprog. Paa dette holder nu ogsaa Eregeten sin Forelæsning. Efterat han i Indledningen har gjort de nødvendige Bemærkninger, giver han først Oversættelsen, da en udførlig grammatisk-historisk Forklaring. Dette arbeides Slutning bestaaer i Angivelsen af de Themata, der ligge saavel i hele Afsnittet, som i de enkelte Vers, til en Prædiken, samt dens Hoveddele; dette skeer i Modersproget. Indvendinger blive ham gjorde, imod hvilke han kan forsvarer sig.

Derpaa oplæses en skriftlig opsat Katechisation, hvoraf Spørgsmaal gjøres til de enkelte Medlemmer; herved bliver Katecheten nødsaget til mere end ved Kirkekatechisationen at udtrykke sig bestemt, fordi denne Art af Katechumener længe kan pine ham med rigtige Svar paa falske eller urigtigt stillede Spørgsmaal, denne Katechisation bliver og censoreret. Præces slutter sædvanlig disse Forsamlinger med at foredrage een eller anden Lære af Pastoraltheologien.

Sjældt disse Arbeider kun levne de med mange Undervisninger beskjæftigede Candidater liden Tid til deres Bedrøvægelse og Forfriskning, saa have dog Medlemmerne deels af Agtelse for en from Stifter, deels af Iver for deres Uddannelse, besluttet, igjen at holde Prædiken i Fruekirke om Løverdagen, hvilket blev anordnet 1742; men som i mange Aar kun har været indskrænket til en kort Vøn. Kl. 2 begynder Gudsdyrkelsen. De tilstedeværende Medlemmer begive sig efter Talens Slutning ind i Sacristiet, hvor Besommelsen derover meddeles.

Medlemmernes Antal er mellem 12 og 16; for at blive af disses Tal maa Man holde en Prøveprædiken, desuden maa Man have et godt Rygte og have bestaaet Examen pro

candidatura i det ringeste med tredie Censur. Efter Präfikenens Afholdelse stemme Medlemmerne om Ansøgerens Optagelse; falder det gunstigt ud for ham, da paalægges ham en Prøveopposition til den følgende Disputation, ved hvilken han af Respondens bliver ved en kort latinſk Tale høitideligen optaget. Maar Nogen forlader Foreningen, da holder han gjerne en latinſk eller tydſk Aſſfedſtale, hvilken Präces og Senior i Medlemmernes Navn besvare; den Vordragende, der har været to Åar i Foreningen faaer to Skeer til Erindring, eller ogsaa en Guldring med Symbolet; en opſlagen Bibel over hvilken ligger et Kors.

Dog vi maae atter vende tilbage til vort egentlige Thema, efter saalænge at have dvelet i vort tydſtalende Naboland, for at see, at virkelig Universitetet kan ved en hensigtsmæſsig Indretning gjøre ci ſaa ubetydeligt for den theologiske Prætik; dog antages der, at det hos os vilde være forbunden med altsor ſtore Banskeligheder, at henlægge det hele Studium deraf til Universitetet, da burde i det mindſte en Slags Forberedelse dertil ſke ved et Foredrag over Homiletik og Katechetik, for at sætte de Studerende paa det Standpunkt, at de med Lyft kunne fortsætte Pragmatikens Studium enten ved egen Flid alene, eller og veilede ved Pastoralseminariet. Til dette maatte Candidaternes practiske Udvikling overlades, forſaavidt En af Seminariets Docenter kom til at holde hine omtalte Forelæsninger ſik det vel et Slags Forbindelse med Universitetet, men iøvrigt kunde det tænkes at ſtaae iſoleret, ligesom nu og hvorledes det da omtrent burde være indrettet, vilde vi nu tilſidſt betragte.

Hos os vil vel neppe det Spørgſmaal, hvor et ſligt Pastoralseminarium burde anlægges, blive lange ubesvaret,

eller blive Gjenstand for Undersøgelser af dem, der interessere sig for den theologiske Pragmatik, som Tilsældet har været i Tydskland. Dog var der Meget der talte for, at det fik sit Sæde, et Par Mile fra Hovedstaden, som Tilsældet er med det ionstrupiske Skolelærerseminarium, i en af Naturen begunstiget Egn, fjernet saameget fra Hovedstadens Adspredder, at disse ikke kunde indvirke skadeligt paa Candidaternes Flid, og dog saa nær, at Man kunde benytte Bibliotekerne og de andre videnskabelige Apparater, som Kjøbenhavn er saa rig paa; — men Omkostningerne ved en sliig Anstalt vilde vel overstige Landets Evner, dorfor ei mere om dette.

I Hovedstaden altsaa maa Seminariet være. Dets øverste Bestyrelse maatte være anbetroet en Director, som var en agtbar Familiesader, der tidligere selv havde været Geistlig, ja om mulig Skolemand, for at han kunde hente Beviser af sin egen Erfaringsskat for hvad han lærte; han maatte besidde Verdensklogskab, Dygtighed i mundtligt Foredrag, Anseelse, en dannet Aand og practisk Sind. Ham maatte twende Medhjælpere, Lectorer ville vi kalde dem, staae bi i Arbeidet, den ene af disse maatte være En af Hovedstadens dygtige Geistlige. Med Hensyn til disse Embedsmænds Lønning, da burde den være saaledes, at hvad Director og den ikke geistlige Lector angaaer, de da kunde føre et sorgfrit, Seminariet alene helliget Liv, omtrent saaledes at Director fik 1600 Mbd., Lector 800, begge foruden fri Bolig. Den Geistlige, der blev valgt til Lector, ville vist ansee 300 Mbd. som et kjærkomment Tillæg til sine Indtægter; en Selvfølge var det, at hans Arbeide ved Seminariet blev af mindre Omsfang.

De Gjenstande, hvorover der burde læses bleve vel nogle Timer om Ugen, Steder af det gl. og ny Testamente, hvor:

ved især toges Hensyn til de Steder, der frembrøde Stof til opbyggeligt Foredrag i Menigheder; Forelæsninger over Homiletik, Katechetik, der vare begyndte ved Universitetet, burde fuldføres og praktiske Øvelser forbundne dermed; Pastoralteologie i mere indskrænket Betydning, (hvorved tillige Candidaterne gjordes bekjendte med, hvorledes Kirkebøger føres, samt hvorledes Embedsindberetninger, Schemata, Attester o. s. v. udfærdiges), Liturgik, Kirkeret, Pædagogik, Methodik og den geistlige Weltalenheds Historie. Disse Forelæsninger og Øvelser burde fordeles saaledes, at de i alt optog 3 Timer daglig, vel fra 7 — 10 om Morgenens. Saaledes havde Candidaterne den øvrige Deel af Dagen til Selvstudium, til Dispositionernes og Prædikenernes Udarbeidelse og til at give Undervisning, hvorved de kunde forsøge deres Indtægter og derved gøre deres Ophold ved Seminariet lettere.

Hvad Medlemmernes Antal angaaer, da burde der ei fastsættes et Tal, hvortil og ikke over hønt maatte stige, men enhver theologisk Candidat burde frequentere Anstalten, med mindre uoverstigelige Hindringer lagdes en Enkelt i Veien, men denne burde dog, efter at have ad anden Bei erhvervet sig den fornødne Kunnskab og Færdighed, underkaste sig en Prove ved Seminariet, før han besordredes til geistligt Embede. Alene Candidater burde udgøre de ordinære Medlemmer, men dog maatte både Forelæsningerne og Øvelserne være tilgængelige for de Theologiestudende, forudsat disse havde i to Aar flittigen frequenteret Universitetsforelæsningerne over den rene Theologies vigtigere Discipliner. Studenterne burde udgøre de overordentlige Medlemmer eller Auscultanterne, som ei toge videre aktiv Deel i de praktiske Øvelser. Bortfaldt den saakaldte anden Examens vilde det ei synes urimeligt, at fordre af alle Candidater,

at de skulde deelte i Seminariet, da de saa havde rigeligere Tid til at fremme den Hensigt, hvorfor de egentlig ere ved Universitetet, nemlig at uddanne sig til dygtige Embedsmænd.

Stipendier og Friepladser paa Regenten og i de øvrige for Studerende bestemte velgjørende Boliger, burde tillægges Medlemmerne, forat lette dem Opholdet i Kjøbenhavn i det Aar, der anvendtes til Studiet af den theologiske Pragmatik; dette vilde ikke ansees for uretfærdigt mod de andre Studerende ved Universitetet, da Candidaterne i dette Tilfælde endnu maatte regnes i deres Tal.

En Examen burde afholdes hvert Quartal, samtidig med den, der holdes i den rene Theologies Discipliner. Maar alle Candidater nedsagedes at underkaste sig Examen i Praktiken ved Seminariet ophørte de sinne Provindsexaminer, der ere til siden Maade. Blev det Tilfældet, at en strængere Prøve blev fordret aflagt i den theologiske Pragmatik, da vilde det virke til uberegneligt Gavn for hele den kommende geistlige Stand og til Besignelse for hele Landet. Klagerne over Tidens Fordervelle vilde lidt efter lidt forsumme, thi den Geistlige vilde da paa den rette Maade vide, at stride mod Synd og Last med det eneste Vaaben, ham er givet, med Ordet, Guds Ord; thi den evangeliske Geistlige er ei sjænket Sværd, ei Vand, ei Interdict, men med Læbens Svøbe skal han straffe Overtræderne og gjøre dem Modstand; i de Unge Hjerter, denne vide saa ofte udyrkede Mark, vilde han retteligen forstaae, at udstryke den Sæd, der skal bære Frugt til det evige Liv; han, hvem Omsorgen for saa mange Sjæle var anbetroet, vilde da vide at virke paa den rette Maade paa enhver Enkelt, hvad enten han nærmede sig ham som Ven, som raadende Hjælper, eller som en trøstende

Deeltager, hvad enten han kom som Adværer og Paaminder
eller som den til det Gode opmunrende Veileder.

Da Studiet af den theologiske Pragmatik har en saa
velsignelsesfuld Virkning i sig for Theologen selv, for Landet
og for hvert Individuum deri, da maa vist Enhver, hvem
Hædrelandets Bel og det religieuse Livs Fremme ligger paa
Hjertet, ønske, at Studiet af den theologiske Prag-
matik maae blive mere og mere udbredt blandt
vort Lands yngre Theologer, det skee nu enten paa
den ene eller den anden af de i disse Bladé omtalte Maader.

Nærvarende Indbydelsesfriſt er, som dets Titel viser, udgivet i Anledning af Hans Majestæt vor allernaadigſte Konges fromme Beslutning, at den Lutherſte Reformationens Indførelſe i vort Fædreland nu, efter det tredie Aarhundredes Forløb, ſal feſtlig holdes i de lærde Skoler den næffommende 31 October. Til at overvære en ſaadan Høitidelighed, ſom vil finde Sted i Nibe: Cathedralſkole hemeldte Dags Formiddag, Kl. 11, har Undertegnede den Ære herved at indbyde ſaavel den os betroede Ungdoms Forældre og Foresatte ſom og ſaa andre vore agtede Medborgere, der, i Betragtning af Reformationens velgjørende Indflydelse paa det lærde Underviisningsvæſen og dettes Vigtighed for Kirke og Stat, ville forſkønne vor Skoles Jubelfest med deres hædrende Nærvarrelſe.

Nibe, den 22de Oct. 1836.

Thorup.